

est dispensatio ad petendum, quia ad reddendum non est necessaria dispensatio, etiamsi votum castitatis ante matrimonium præcesserit; hic autem dispensatio fit tam ad petendum, quam ad reddendum, quod non est inconueniens, si utrumque est necessarium ad vitandum periculum. Potest tamen non incongrue dici, etiam hic dispensationem formaliter tantum cadere in petitionem debiti, quoniam hæc satis est; nam, eo ipso quod petere uni conjugum est licitum ex dispensatione, etiam reddere est licitum alteri, imo et debitum, etiamsi in hoc formaliter dispensatum non sit. Unde posset Episcopus in eo casu dispensare cum femina ad petendum, et cum viro nullo modo; et nihilominus tenetur tunc vir, non obstante priori voto, ad reddendum uxori petenti; ipse tamen non posset petere, neque etiamsi peteret, uxor posset ei licite reddere debitum, quia ille nec iuste, nec licite peteret. Interveniente autem sufficiente causa, posset Episcopus cum utroque dispensare ad petendum, et consequenter manebunt etiam dispensati ad reddendum. Exemplum simile est, si contingat utrumque conjugem ante matrimonium emisisse votum castitatis; tunc enim post matrimonium neuter posset petere, et fortasse nec reddere, ut multi volunt, propter cooperationem ad malum; quod tamen incertum est, ut supra tetigi. Cum illis autem posset in simili casu Episcopus dispensare ad petendum, ut patet ex supra dictis; nam qua ratione potest cum uno, poterit cum utroque, si uterque indigeat. Denique addit Panormitanus, in c. *Tua nos*, 2, de Jurejur., n. 2 et 6, Episcopum in eo casu, scilicet, quando conjuges sunt juvenes, et grave periculum majoris peccati imminet, non solum posse dispensare cum illis volentibus, sed etiam posse eos cogere ad illam acceptandam, quia potest eos cogere ad honeste vivendum, et morale periculum peccandi vitandum, quod est probabile. Ut tamen ad praxim possit reduci, necesse est quod de tali periculo publice et manifeste constet, et quod alia via tolli non possit.

22. *Eodem modo dispensare potest cum uno tantum conjugum.* — Atque ex his facile constat quid dicendum sit de voto emisso ab uno tantum conjugum. Clarum est enim, si in eo casu similis necessitas intercedat, posse Episcopum dispensare cum illo conjugum, ut petat debitum; nam si hoc potest facere cum utroque simul, ubi votum ratione pacti mutui videtur firmius, majori ratione id facere pote-

rit cum altero tantum, pari causa præsupposita; seclusa autem simili occasione et necessitate, non credo id posse, sed recurrendum esse ad Summum Pontificem, ut in similibus casibus dixi. Oportet tamen semel animadvertere, in hujusmodi casibus, quando inest periculum, moraliter loquendo tale esse ut non patiat moram eundi ad Pontificem; interim enim multa peccata committentur, vel moraliter timeri possunt, et propterea multi Doctores absolute dicunt posse Episcopum dispensare cum hujusmodi conjugum ad petendum debitum. Dispensare autem simpliciter etiam in eo casu, tollendo votum, non potest, propter easdem rationes supra factas.

23. *Objectio.* — *Responsio.* — Dicet aliquis: hoc votum factum ab uno tantum conjugum non est absolute et simpliciter votum castitatis, quia non obligat ad non reddendum debitum, etiamsi ex consensu alterius sit factum, quia dando facultatem alteri ad vovendum, non propterea qui illam dat, cedit omnino juri suo, aut se obligat ad non petendum; ergo tale votum non est reservatum, quia cum reservatio sit odiosa, restringi debet ad illud votum, quod simpliciter et absolute tale est, ut statim variis exemplis constabit. Et hoc magis urget, quando votum est sine consensu alterius conjugis, quia ex se minus firmum est, adeo ut multi putent esse nullum. Respondeo, imo tale votum ex se esse simpliciter et absolute integræ castitatis, quantum est ex parte voventis (suppono enim hæc intentione factum esse), et signum erit, quia si alter conjugum moriatur, ad omnimodam castitatem obligabit. Idem ergo facit statim quantum est ex se, quia obligatio ejus non fuit per intentionem voventis dilata. Quod autem durante matrimonio possit reddere debitum, est ex impedimento materiæ, non quia votum ipsum in se sit diminutum aut dimidiatum, et ideo tale votum reservatum est. Nec refert, quoad hoc, ut sit factum sine consensu alterius conjugis, quia hoc nec minuit valorem, nec tollit integritatem talis voti; facilitare autem potest dispensationem, supposita tamen potestate in eo qui dispensaturus est.

24. *Conciliantur duæ opiniones initio positæ.* — *Objectio.* — Hactenus explicuimus quomodo in casu speciali propter periculum imminens possit Episcopus dispensare ex parte in his votis negativis; superest ut dicamus, an etiam possit aliquando simpliciter dispensare omnino tollendo votum. Quoad hoc enim

videtur maxime procedere secunda opinio supra tractata, quæ posset in concordiam redigi cum communi sententia de dispensatione tantum ex parte, cum affirmat Episcopum posse dispensare, illam vero sententiam, quæ hoc negat, exponendo de dispensatione simpliciter et totali. Objici vero potest, nam vel occurrit, cum eadem proportionem necessitatis et periculi, casus, in quo sit tam necessaria dispensatio absoluta, sicut in alio est necessaria dispensatio partialis; vel in hoc non servatur proportio. Si hoc posteriori modo procedatur, non est doctrina formalis, neque ad rem; jam enim ostensum est potestatem Episcopi ad dispensandum in his casibus, non extendi ad ampliore dispensationem, quam necessitas postulet; quapropter si necessitas non postulet dispensationem totalem, mirum non est quod illam non possit concedere. Si autem proponatur proportio in necessitate, ita ut tanta sit necessitas in hoc casu dispensationis absolute, quanta in illo dispensationis secundum quid, non videtur neganda Episcopo proportionalis potestas, si consequenter loquamur. Quia potestas ad dispensandum ex parte in alio casu, non ei conceditur per se, sed ex accidenti, et quasi per epikeiam et subintellectam exceptionem; sed, servata dicta proportione, eadem est ratio potestatis ejus quoad utramque dispensationem, quia tota ratio in subditorum necessitate fundatur.

25. *Responsio.* — Responderi potest primo, negando totam rationem hujus potestatis summi ex necessitate, hæc enim nec dat jurisdictionem, nec sola est sufficiens signum ejus, nisi accedat aliqua consuetudo, quod Episcopi aliqualem dispensationem concedant in hujusmodi votis; quod autem absolute dispensent, nulla videtur esse consuetudo. Præterea dici potest (et est radix dictæ diversitatis in consuetudine) occasiones et pericula, in quibus sit necessaria dispensatio secundum quid, esse frequentes et morales; et ideo ad bonum regimen animarum necessarium fuisse, ut tales casus non omnino eximerentur ab Episcoporum jurisdictione, nisi tunc solum quando facilis esset aditus ad Summum Pontificem. Casus vero, in quo absoluta dispensatio sit necessaria, vel nullus est, vel adeo rarus, ut non veniat in moralem considerationem; et ideo reservatio talis dispensationis omnino absoluta est, et sine exceptione, quia leges morales non respiciunt casus rarissimos et inusitados. Probatur et declaratur hæc doctrina ex alia communi Theologorum, qui di-

cunt Episcopum, secluso speciali jure, posse dispensare in lege pontificia, quando casus frequens occurrit, non vero si rarus sit, nisi aliunde de potestate constet, ut videri potest in Cajetan., 1. 2, quæst. 97; et Sot., 1 de Just., quæst. 7, art. 3; et Cordub., lib. 1 Quæstionum, quæst. 11; ergo ad eundem modum recte in præsentibus philosophamur, ad tempus, vel ex parte in voto castitatis, eo quod frequenter necessarium sit, concedi Episcopis, totalem vero non concedi, cum rarissima esse possit, et de tali potestate aliunde non constet.

26. *In nullo casu Episcopus in voto castitatis totaliter dispensare potest.* — Concludo igitur, moraliter loquendo et absolute, Episcopum nunquam posse absolutam seu totalem dispensationem concedere in voto castitatis perpetuæ propter discursum factum. Si quis autem speculative defendere velit, data hypothese, habere hanc potestatem, quæ per hanc conditionem explicatur: *Si occurrat casus tantæ necessitatis, etc.*, non multum cum eo contendendum censeo, quia existimo hypothese non esse moralem, et ideo ad praxim nihil referre, quanquam ex hoc ipso principio probabilissime concludatur, de facto non esse datam potestatem hanc pro tali casu excogitato potius, quam vero, vel possibili.

CAPUT XII.

ALIQUOT DUBIA CIRCA RESERVATIONEM VOTI SIMPLICIS CASTITATIS.

1. *Primum dubium: an votum castitatis temporale sit reservatum.* — Primum circa votum castitatis dubitari solet, si illud perpetuum non sit, sed temporale, an sit reservatum, vel possit per Episcopum dispensari; ut, verbi gratia, si voveat quis servare continentiam per annum, etc.; in quo communis resolutio est, hoc votum non esse reservatum, sed posse per Episcopum dispensari; ita Palud., in 4, distinct. 38, quæst. 4, artic. 4, concl. 5; D. Antonin., 2 part. Theolog., cap. 2, num. 6; Sylvest., *Votum*, 4, quæst. 3, et omnes Summistæ eodem verbo; Soto, lib. 7 de Justitia, quæst. 4, art. tertio; Navar., in Summ., cap. 12, num. 76; Cardin. Tolet., lib. 4, cap. 18, num. 11; Azor, tom. 1, libr. 11, cap. 19, quæst. 6; Henriquez, lib. 7 de Indulgent., cap. 3, num. 6. Ratio est, quia illud non est simpliciter votum continentiae, sed secundum quid. Dices: votum jejunandi est simpliciter tale, etiamsi ad annum limitetur; unde si votum jejunii esset reservatum, tale votum sine

dubio reservatum esset. Respondeo ex doctrina Cajetani hic, art. 12, circa ad 3, esse differentiam inter votum continentiae et jejunii, verbi gratia, quod illud est ex se perpetuum, quia si absolute et sine adjectione ulla fiat, perpetuum est; et ut fiat temporale, requirit specialem limitationem ex intentione voventis. Cujus ratio esse videtur, quia continentia perfecta consistit in quadam generali privatione, quae ex se ad totum hujus vitae tempus se extendit; et ideo simpliciter promissa perpetua est. Alia autem vota vel ex se limitantur ad tempus necessarium ad actiones promissas, ut ad peregrinationem, verbi gratia, vel necesse est ut ex intentione operantis recipiant determinationem, ut in voto jejunii patet. Cum ergo Papa reservet absolute votum continentiae, intelligitur de voto perpetuo, quia continentia simpliciter dicta perpetuitatem includit; negatio enim, non limitata, omnia destruit. Et privatio perfecta, qualis est continentia simpliciter dicta, omnino et pro omni tempore excludit formam oppositam.

2. *An votum castitatis, factum ut obliget post certum tempus, sit reservatum.* — Sed objiciet aliquis: ergo votum continentiae factum ut tantum obliget post annum, vel decem annos, non erit reservatum, sed poterit per Episcopum dispensari. Patet sequela, quia illud non potest dici perpetuum, nam haec perpetuitas solum comprehendit tempus residuum vitae, ex quo votum emittitur, ex quo tempore magis pars admittitur per illam limitationem, ob quam etiam non erit illud votum continentiae simpliciter. Consequens autem est falsum; nam votum factum ab uxore de servanda perpetua continentia post mortem mariti, vel a filio post mortem parentis, non potest per Episcopum dispensari, ut supra dictum est ex consensu omnium; ergo a fortiori, licet quis voveat continentiam servandam a tali die, vel post tale praescriptum tempus, erit tale votum reservatum. Respondeo igitur negando sequelam: primo quidem, quia haec vota communi usu et consuetudine reservata censentur; haec autem reservatio ex consuetudine potissimum pendet, ut Cajetanus supra notavit, et caeteri omnes docent, non enim invenitur in jure scriptum. Unde intelligitur secundo, tale votum, juxta communem aestimationem, censi votum continentiae simpliciter, atque adeo votum continentiae. Ratio autem reddi potest, quia perpetuitas hujus voti non attenditur ab instanti in quo fit, sed ab instanti pro quo fit, quia

non tam dicit perpetuitatem subjectivam, quam objectivam, ut sic dicam; unde non est necesse ut materia ipsa tantum duret quantum votum. Quo etiam fit ut haec perpetuitas non sit sumenda a parte ante, ut philosophico more loquar, sed a parte post; consistitque in hoc, ut castitati, semel inchoatae vel inchoandae ex vi voti, nullus certus terminus praefigatur ante mortem; ideoque non est contra hanc perpetuitatem, quod ad inchoandam castitatem terminus aliquis praefigatur, ac differatur post aliquod tempus.

3. *Dubium secundum: an votum non nubendi reservatum sit.* — Secundum dubium est, an votum non contrahendi matrimonium reservatum sit, vel possit Episcopus in eo dispensare. Quod dubium cum alio coincidit, an hoc sit votum castitatis, necne; nam si est castitatis, reservatum est; secus vero, si non fuerit. Cajetanus ergo, tom. 2 Opusc., tract. 11, q. 1, censet hoc esse votum castitatis, vel formaliter, vel aequivalenter, unde concludit esse reservatum. Ratio ejus est, quia tam votum, quam dispensatio in materia castitatis, proprie loquendo, solum habet locum circa materiam supererogationis; sed votum non nubendi includit totam materiam supererogationis, quae potest esse in castitate; quia, secluso matrimonio, nullus usus venereus castitati contrarius licitus est; ergo tale votum, tam quoad proprietatem voti quam quoad indispensabilitatem, aequivaleret voto castitatis. Major patet, tum quia supra dictum est, propriam materiam voti esse supererogationis; tum etiam quia Pontifex non potest aliam materiam licitam facere dispensando.

4. *Votum castitatis conjugalis non est reservatum.* — Contraria nihilominus sententia communis et recepta est, quam tenet Angelus, verb. *Votum*, 4, num. 9; Sylvester, eod., q. 4; Tabiena, verb. *Dispensatio*, num. 9; Rosela, verb. *Impedimentum*, 4, num. 12; Navar., d. n. 43 et 76; Soto, in 4, d. 38, q. 2, art. 1; Henriq., lib. 7 de Indulgen., cap. 30, n. 6; Azor, tom. 1, lib. 11, cap. 49, q. 5; Lessius, lib. 2, cap. 40, dub. 13, num. 105; Sancius, lib. 8 de Matr., disp. 9, n. 11; et lib. 4 Decalog., cap. 4, num. 66. Fundamentum hujus sententiae est, quia votum castitatis multo universalius est, quam votum non contrahendi matrimonium; quod patet manifeste, quia votum castitatis conjugalis est verum ac proprium votum, et est quasi pars voti continentiae simpliciter. Altera vero pars est ipsum votum non contrahendi; ergo votum

castitatis est universalius, utrumque illud complectens; ergo, sicut pars non est totum, ita nec votum non contrahendi est votum castitatis; unde consequenter fit ut non sit reservatum, sicut votum castitatis conjugalis reservatum non est, quia non est simpliciter votum castitatis. Unde facile satisfit fundamento Cajetani, negando hoc votum esse votum castitatis, aut aequivalere illi. Quod patet, nam si is, qui habet votum non nubendi, fornicetur, licet peccet contra temperantiam, non est sacrilegus, sicut esset si haberet votum castitatis. Est etiam aliud discrimen notabile; nam qui habet votum simplex castitatis, si contrahat matrimonium, et peccat contra votum, et postea non potest petere debitum; si autem tantum haberet votum non contrahendi, licet peccaret contrahendo, non tamen peccaret postea petendo, quia ex vi illius voti non se obligavit ad abstinendum a copula carnali, sed praecise ad non contrahendum matrimonium.

5. *Paupertas de se non est virtus.* — *Habens votum non nubendi, peccat contra votum contrahendo matrimonium, non vero petendo debitum.* — Dices: ergo tale votum non est verum votum, quia non est de re ad divinum cultum pertinente; nam abstinere a solo vinculo matrimonii, si homo non abstrahatur etiam a copula carnali, est impertinens ad divinum cultum. Propter hoc aliqui distinctione utuntur, dicentes, si quis illud voveat sine intentione liberius vacandi Deo, votum esse nullius momenti, quia est de re indifferenti; posse tamen fieri ex intentione divini cultus, et tunc esse validum votum, et procedere quae de illo dicta sunt. Dico tamen votum illud ex vi suae materiae validum esse, etiamsi specialis finis bonus a vovente non apponatur, juxta dicta in tract. de Voto in communi, lib. 4, cap. 5. Ratio est, quia votum illud ex solo objecto suo per se conferre potest ad perfectionem, et ad majorem Dei cultum, quatenus conservat hominem liberum ad altiore statum assumendum, si voluerit, minusque impeditum terrenis curis, quod satis est ut votum ex se validum sit. Sicut etiam votum paupertatis per se est de materia voto proportionata, quia, licet paupertas de se non sit virtus, tamen voluntarie assumpta est utilis ad virtutem; et quamvis ipse vovens formaliter et per se non ordinet paupertatem ad hunc finem, satis est quod illi non adjungat malum finem; nam Deus, respiciens ad utilitatem illius materiae, illam promissionem acceptat.

Unde non est impertinens obligari ad abstinendum a vinculo matrimonii praecise, et absque speciali obligatione ad abstinendum a copula; quia si homo hanc obligationem observet, per hoc sufficienter abstrahitur ab omni copula licita; ab illicita vero sufficienter prohibetur naturalibus praecipis, etiamsi nova obligatio ex voto non adjungatur; potest autem homo pro sua voluntate illam sibi praecipere obligationem, et non majorem. Unde ex vi illius voti, sicut non obligatur ad abstinendum a copula illicita, ita etiam formaliter et immediate non obligatur ad abstinendum a copula licita, sed tantum radicaliter, quatenus obligatur ad abstinendum a fundamento illius copulae, quod est vinculum matrimonii; unde fit ut peccet quidem assumendo hoc vinculum contra votum factum, non vero postea in usu matrimonii, etiam petendo debitum. Sicut qui habet votum simplex religionis, peccat contrahendo et consummando matrimonium, postea vero jam non peccat, etiam petendo, juxta communem et veram doctrinam.

6. Ad alteram vero partem, quam attingit Cajetanus de dispensatione circa materiam castitatis, respondetur non solum cadere in materiam supererogationis, sed etiam in materiam necessariam quantum ad proprium et adaequatum effectum hujus dispensationis, qui est facere ut talis materia jam non sit illicita ex vi voti, seu in specie sacrilegii; quod revera facit Pontifex dispensando in voto castitatis, tam circa fornicationem quam circa copulam conjugalem. Non pertinet autem ad hanc dispensationem reddere actum licitum ex omni capite, sed, ablata hac obligatione, illum relinquit naturae suae. Sic ergo constat, dispensationem in voto castitatis majorem esse, et ad plura se extendere; et ideo cum illa sola reservetur, cum votum castitatis reservatur, et materia sit odiosa, non est extendenda ad minorem dispensationem. Quod autem Cajetanus ait, finem hujus reservationis ex intentione Pontificis esse, ne vinculum matrimonii contra voti obligationem sine sua licentia contrahatur, facile negari potest; non enim id est verum de obligatione cujuslibet voti, sed solum de voto castitatis, aut religionis. Et deinde quidquid sit de intentione legislatoris, verbis ejus standum est, nec intentio ejus plus obligat quam verbis exprimitur.

7. *Votum non nubendi non est reservatum.* — Haec ergo sententia posterior in rigore vera est, et cum sit favorabilior, facilius etiam recipitur. Unum solum occurrit advertendum,

hanc reservationem non esse in jure scriptam, et ideo ex proprietate verborum legis haberi non posse, quale sit votum quod reservatur, quia nulla sunt talia verba. Et ideo sicut hæc reservatio ex consuetudine habetur, ita etiam consuetudo ipsa interpretari debet, quale sit hoc votum; consuetudo autem solum habet ut votum proprium castitatis reservatum sit. Quod si fortasse non est positiva consuetudo, ut sic dicam, quod Episcopi dispensent in voto contrahendi matrimonium, ideo est quia rarissime fit tale votum, ut distinctum a voto continentiae; tamen ob eandem causam constare non potest de contraria consuetudine, scilicet, quod tale votum a solo Summo Pontifice dispensetur, et ideo supposito (ut ostensum est) hoc non esse verum castitatis votum, talis consuetudo quasi negativa, seu ipso usu limitata ad usum castitatis, sufficit ut ad illud votum non extendatur. Navarrus autem refert posteriorem opinionem servari in sacro Pœnitentiariæ prætorio.

8. *An votum suscipiendi ordinem sacrum reservatum sit.* — Tertium dubium est de voto suscipiendi ordinem sacrum, an comprehendatur sub voto castitatis, et sit reservatum Papæ. Cajetanus enim a fortiori deberet de hoc voto dicere esse reservatum; nam imprimis includit votum non ducendi uxorem, nam qui vovet statum repugnantem matrimonio, a fortiori vovet negationem matrimonii; unde non est dubium quin peccet graviter, qui habens tale votum, ducit uxorem; præter hoc autem includit tale votum, votum castitatis, quia ordo sacer includit obligationem ad perpetuam continentiam; ergo qui se obligat ad illum statum, virtute vel æquivalenter se obligat ad perpetuam continentiam; ergo majori ratione censendum erit hoc votum reservatum, quam primum. De hoc autem in particulari nihil expressit Cajetanus. Alii vero Doctores, qui hoc attingunt, negant hoc votum esse reservatum: ita tenet Navar., lib. 3 Cons., tit. de Voto, cons. 48; Azor, tom. 1, lib. 11, cap. 19, quæst. 9; Lessius, lib. 2 de Justitia, cap. 40, dub. 13, n. 105; Sancius, lib. 8 de Matrim., disp. 9, et in Decal., lib. 4 de Voto, cap. 40, numero sexagesimo nono; idem ego docui tom. præcedenti, libro sexto de Voto, cap. 21, n. 7, et cap. 24, num. 2. Ratio est, quia illud non est formale votum castitatis, et reservatio, ut sæpe dictum est, restringenda est ad talia vota propria; ergo. Major patet, primum a signo, nam, licet habens hoc votum fornicetur, non peccat contra votum, et licet ducat

uxorem et in hoc peccet, postea non peccat consummando, aut petendo debitum. Deinde a priori, quia quod immediate promittitur per tale votum non est castitas; nec satis est quod habeat obligationem castitatis annexam, quia non propterea castitas ipsa est materia talis voti. Sicut etiam votum religionis est de re includente obligationem castitatis, et nihilominus ipsum distinctum est a voto castitatis.

9. *Corollaria.* — *Primum.* — Ex quibus infero primo, quod, licet votum castitatis reservatum sit, votum tamen vovendi castitatem non est reservatum, sed potest ab Episcopo dispensari, nisi sit votum religionis, quod etiam dici potest votum vovendi solemniter castitatem. Ratio est, quia est votum distinctum a voto castitatis, et ab aliis quatuor reservatis. Nec sufficit æquivalentia, tum quia requiritur identitas et proprietas, cum reservatio sit stricti juris; tum etiam quia neque æquivalentia intercedit, ut a fortiori patet ex dictis de voto ordinis sacri, quod etiam dici potest votum vovendi castitatem.

10. *Secundum.* — Secundo infero, votum assumendi quemcumque statum seu vivendi modum includentem cælibatum, si non sit formale votum de ipso cælibatu, et de custodia castitatis in illo, non esse reservatum. Ratio est clara ex dictis. Exemplum vero vulgare est de his qui dicuntur esse tertii ordinis D. Francisci, vel Dominici, qui non sunt proprie religiosi, ut nunc suppono, et infra suo loco videbimus. Si quis ergo fecerit votum assumendi illum statum, nondum vovet castitatem, et ideo ex hac parte votum ejus reservatum non est. Neque etiam ex alio capite, quia illud non est votum religionis. Aliud exemplum est de his feminis, quas Hispani *Beatas* vocant, et vere religiosæ non sunt, quamvis largo modo aliquando ita vocentur, et peculiarem habitum deferre soleant, et votum castitatis emittent. Votum ergo assumendi talem vivendi modum, vel induendi talem habitum, reservatum non est, nisi ea, quæ vovet, habeat expressam intentionem ex tunc promittendi castitatem, quia alias tale votum nec castitatis est, etiamsi sit votum vovendi castitatem, ut ex dictis patet; neque etiam est religionis, ut per se constat, et ideo reservatum non est.

11. *Tertium.* — Infero ex dictis tertio, non omne votum in materia castitatis, etiam ex objecto suo perpetuum, reservatum esse; constat enim multa ex dictis votis perpetua esse, quæ non sunt reservata, ut patet in voto vo-

vendi castitatem, nam ipsum votum castitatis de se perpetuum est, et ideo promissio ejus ex objecto est perpetua. Imo votum parziale castitatis in ea parte potest esse perpetuum, et tamen non est reservatum, quia non est simpliciter votum castitatis. Exemplum vulgare est in voto simplici castitatis conjugalis, quod de se est perpetuum, et ex omnium sententia non est reservatum. Aliud exemplum sumitur ex Navar., lib. 3 Consiliorum, tit. de Voto, cons. 42, scilicet de voto non tangendi mulierem libidinosam, quod perpetuum est, ut per se patet, et tamen, ut ipse ibi definit, non est reservatum, quia non est votum castitatis simpliciter, nam castitas simpliciter dicta multo plura includit quam non tangere mulierem libidinosam, quod est manifestum, si vox illa *libidinosam*, dicat culpam; nam tunc ex vi talis voti non prohibetur quis ducere et cognoscere uxorem. Si vero non dicat culpam, sed quemcumque affectum venerei tactus, sive licitum, sive illicitum, videri potest res magis dubia; quia illud non tantum est votum non ducendi uxorem, sed etiam non fornicandi; nihilominus tamen censeo etiam hoc modo esse parziale votum, quia in illo non includuntur omnes actus contra naturam, quas includit absolutum votum castitatis; quapropter votum illud in utroque sensu reservatum non est, ut idem Navarrus sentit.

12. *An votum castitatis, cum conditione ut sibi liceat nubere cum aliqua, quæ secum velit caste, et sine copula vivere, reservatum sit.* — *Opinio Navarri.* — Aliud exemplum esse potest de illo qui vovit simpliciter castitatem, eum hac sola conditione et exceptione, ut sibi liceat matrimonium contrahere cum aliqua, quæ secum velit caste et sine copula vivere. Quem casum attingit Navarrus supra, cons. 41, non tamen tractat an tale votum sit reservatum necne, sed ad quid obliget; significat autem obligare simpliciter ad servandam castitatem, et addit non obligare ad contrahendum matrimonium; quod erat per se manifestum, tum quia hæc non est materia voti, ut supra diximus; tum etiam quia sic vovens non addit illam exceptionem, ut teneatur, sed ut licite possit matrimonium contrahere. Indicat vero ulterius nec licere sibi voventi matrimonium contrahere, quia conditio illa includit repugnantiam, quia est contra substantiam matrimonii, et ideo impleri non potest, nisi saltem se obligando ad reddendum debitum, quod jam esset contra idem votum, ut supra castitatem cadit. Atque ita fit ut, juxta hanc

opinionem, talis exceptio habeatur tanquam non adjecta, ac proinde ut votum illud simpliciter sit castitatis, et consequenter reservatum.

13. *Assertio prima.* — *Secunda.* — Ego vero imprimis probabile censeo exceptionem illam validam esse posse, et pactum mutuum inter virum et feminam de servanda castitate absque petitione et redditione debiti, non esse contra substantiam matrimonii, etiamsi ante contractum præcedat. Quæ fuit opinio Paludani et aliorum, in 4, distinct. 29, sed incerta. Addo vero ulterius, si conditio illa supponatur contraria substantiæ matrimonii, etiam inde sequi tale votum non obligare simpliciter ad castitatem, sed solum ad illam cum qua possit et liceat matrimonium de novo contrahere; qualis erit in eo casu omnis alia castitas præter obligationem ad reddendum debitum sine potestate licite petendi. Nam supposita illa sententia, hoc saltem necessarium est ad valorem matrimonii; et sufficit, quia ad substantialem finem matrimonii, sufficit quod unus conjugum licite petere possit, et alter reddere teneatur. Quod autem in eo casu licitum sit tale matrimonium, non obstante voto, probatur, quia, licet ille videatur habuisse intentionem se obligandi ad servandam castitatem omnino, etiam non reddendo debitum, tamen hæc intentio fuit fundata in ignorantia: nam ille, qui sic vovit, existimabat se posse contrahere matrimonium eum tali pacto; ignorantia autem causat involuntarium, et est contra valorem voti, ut supra vidimus; ergo etiam in præsentī annullat, seu diminuit votum quoad hanc partem. Quod amplius declaratur, nam ille homo expresse voluit se obligare non ad non contrahendum matrimonium, sed solum ad non consummandum; si ergo istæ duæ voluntates virtute sunt contrariæ, cum hoc ipse ignoraverit, standum est priori voluntati expresse et formali, et altera voluntas tantum moderanda est, ut priori non sit contraria. Tum quia in reliquo voluntas est ex ignorantia, et ideo non satis libera; tum etiam quia hic modus conciliandi tales voluntates est favorabilior ipsi voventi, et in dubio illi favendum est.

14. *Assertio tertia: tale votum non est reservatum, neque obligat ad non reddendum debitum.* — Hoc ergo supposito, concludendum est hoc votum, tametsi perpetuum, non esse reservatum, quia reipsa non fuit votum absolutum et totale castitatis, quandoquidem sine violatione ejus potest vovens et matrimonium contrahere, et reddere debitum, juxta prædictam sententiam. Quod magis dubium esset in opi-

nione Paludani, in qua, licet posset matrimonium licite contrahere, non tamen absque pacto mutuo non petendi, nec reddendi, sicut per votum promissum fuerat; et integra ita videtur castitas illæsa servari, et consequenter votum illud fuisse verum votum castitatis, quia solum matrimonii vinculum, si copula subsecutura non sit, non minuit castitatem. Castitas enim B. Virginis integerrima et omni ex parte perfecta fuit, quamvis verum matrimonium contraxerit, quod etiam nihil impedivit verum et absolutum castitatis votum. Nihilominus tamen etiam in ea sententia existimo tale votum non esse reservatum, quia, licet, præcise considerata materia virtutis castitatis et virginitatis, possit esse integra castitas cum vinculo matrimonii, ut argumentum probat, tamen, considerando votum castitatis prout est in communi Ecclesiæ usu, non includit solum illam materiam et usum matrimonii, sed etiam ipsum vinculum, quod regulariter habet illum usum adjunctum, et obligationem ejus habet per se annexam, ideoque reservatio voti castitatis, quæ consuetudine etiam Ecclesiæ introducta est, super hoc votum cadit, prout in eadem Ecclesia consuetum est. Aliud ergo votum, quod fit cum exceptione vinculi matrimonii, sicut usitatum non est, ita etiam neque est reservatum, nec simpliciter est votum castitatis, quale in Ecclesia fieri consuevit. Ideo enim dixit Hieronymus: *voventibus virginitatem, non solum nubere, sed etiam velle nubere damnabile est, ut ex illo refertur, 17, quæst. 1.*

15. Ultimo hic disputari posset, utrum votum castitatis conditionatum, etiam post conditionem impletam, sit reservatum; sed hanc et similes alias quæstiones, et dubia, quæ similem habent difficultatem in aliis votis reservatis, generatim tractavimus præcedenti tomo, lib. 6, cap. 22, usque ad 26, ubi varia exempla in specie adduximus.

CAPUT XIII.

UTRUM OBLIGATIO SERVANDI CONTINENTIAM JURE DIVINO FUERIT ALICUI ORDINI ANNEXA.

1. De voto continentiam ordini sacro annexo tractari solet in materia de ordine, et aliqui integros de illo scripserunt libros; quia vero in hoc libro de omnibus votis castitatis, tam simplicibus quam solemnibus, dicere decrevimus, ideo prætermittere hoc non possumus, quod unum ex præcipuis est: illius tamen materiam breviter comprehendere poterimus,

quia ex generalibus principiis positus, et ex consortio aliorum votorum brevius poterit expediti. Dicemus ergo de antiquitate hujus voti, et de convenientia illius, et quibus ordinibus annexum sit, et quo modo emittatur, quantumque obliget, seu quos effectus habeat; ubi etiam explicabimus an dispensari possit, et quomodo solemne dicatur.

2. *Castitas conjuncta cum sacris ordinibus.*—Supponimus vero, de facto continentiam obligationem esse conjunctam cum ordinibus sacris, qui numerantur a subdiaconatu usque ad Episcopatum, secundum præsentem usum Ecclesiæ Latinæ. Quod ipso usu satis evidenter constat, et expresse traditur ab Innocentio II, in cap. *Ut lex*, 27, q. 1, et alibi sæpe, et ideo de hoc nec movetur quæstio, nec major probatio est necessaria; ratio autem et origo hujus legis latius inquirenda est. Sunt autem in hac dubitatione duæ extremæ sententiæ.

3. *Prima opinio hæreticorum ait ortam esse ex sola Ecclesiæ lege.*—*Asserunt hæretici hanc legem esse contra jus divinum et naturale.*—Prior est hæreticorum hujus temporis dictum hanc consuetudinem esse ortam ex solis decretis Romanorum Pontificum; quidam dicunt incepisse ante quadringentos annos, vel quingentos, alii ad summum illam referunt usque ad Siricium Papam, qui fuit fere ante mille ducentos annos; audent tamen dicere esse contra jus divinum et naturale. Ad hoc vero ultimum solum moventur ex alio errore, quo cum Joviniano virginitatem et cælibatum abominantur, de quo fundamento satis in hoc libro, agendo de voto simplici castitatis, dictum est. Hic autem simpliciter probant esse contra jus divinum, quia est contra Scripturam, 1 ad Tim. 3, et ad Tit. 1, ubi de Episcopo dicitur, oportere *irreprehensibilem esse, unius uxoris virum*. Quo si hoc de Episcopo dicitur, multo magis de omnibus inferioribus ordinibus verum erit. Secundo probant esse contra jus naturæ, non solum illa generali ratione, scilicet, quia est contra bonum speciei humanæ, sed præterea specialiter quia nec castitas, repugnans matrimonio vel usui ejus, nec votum illius, est materia humani præcepti; ergo abutitur sua potestate, et contra jus naturæ facit Pontifex, dum hanc necessitatem imponit clericis in sacris; princeps enim, qui subditis imponeret onera gravia et importabilia, contra jus naturæ ageret. Antecedens probatur, quia observantia castitatis est res difficillima, et valde repugnans naturæ, propter quod Deus ipse noluit eam sub præcepti obligationem po-

nere, etiam ministris sacris: ergo est materia in quam non potest etiam cadere humanum præceptum. Maxime cum hæc observantia ad finem potestatis ecclesiasticæ, id est, ad bonam et decentem gubernationem Ecclesiæ, et sanctum usum ejuscumque ministerii sacri necessaria non sit; in lege enim veteri sancte et decenter ministrabant Sacerdotes sine hac observatione; et in lege nova Orientales clerici sancte pertractant ministeria sacra et sacramenta, et tamen cælibatum non servant. Quin etiam et Apostoli uxorati fuerunt, et multi etiam Episcopi et sacerdotes in primitiva Ecclesia. Non est ergo necessaria hæc observantia ad finem ecclesiasticæ potestatis; est ergo extra materiam illius; neque enim potest Ecclesia præcipere quiddam melius est, sed tantum potest consulere. Tertio, quiddam sit de potestate, probari potest saltem, hoc non expedire, quia infinita hominum multitudo manifesto fornicationis et sacrilegii periculo exponitur. Quod videtur probari experientia. Et ratio etiam est in promptu, quia multitudo clericorum maxima est, et in juvenili ætate plerumque ordinantur, et non vivunt in claustris, nec carent deliciis corporis, nec ab humanis occasionibus, et conversationibus separantur; ergo morale est ut quamplures, et fortasse major eorum pars votum castitatis violet; ergo non expedit hujusmodi observationem sub necessitate generaliter constitui.

4. *Ordo sacer dirimit matrimonium subsequens jure divino.*—Secunda sententia est, hanc obligationem esse conjunctam sacris ordinibus ex jure divino. In quam sententiam maxime inclinat Major, in 4, dist. 24, q. 2; et tenet Clitovæus, lib. de Contin. Sacerdot., cap. 4 et sequentibus; et idem sentit Waldensis, lib. 2 de Sacram., c. 128 et 129, et lib. 3 de Sacramental., c. 66 et 67; Turrian., lib. 2 de Jure ordin. min. Eccles., c. 6, et lib. de Charact. dogmaticis; et Michael Medina, lib. 2 de Continent., c. 7 et sequentibus. Sunt autem duo distinguenda in hujusmodi continentia. Unum est, non contrahere matrimonium post sacrum ordinem susceptum. Aliud est, quando contingit sacrum ordinem post matrimonium contractum recipi, abstinere ab usu matrimonii. Dicti ergo auctores præcipue loquantur de priori puncto, putantque ex vi sacri ordinis fieri hominem inhabilem jure divino ad matrimonium, et hoc modo obligari jure divino ad observantiam castitatis. Fundanturque præcipue in perpetua Ecclesiæ traditione; semper enim in Ecclesia Dei observatum fuit

a temporibus Apostolorum, ut post ordinem sacrum susceptum nullus accipiat uxorem, ut postea videbimus; ergo signum est, hanc observantiam manasse ex Christi præcepto, alioquin non fuisset tam inviolabiliter observatum.

5. De alio vero puncto Major nihil dicit, Clitovæus autem non existimat id esse de jure divino. Nam certum est per matrimonium non fieri aliquem ita inhabilem ad sacros ordines, quin, si ordinetur, vere maneat ordinatus, ut est de fide certum, et evidenter probant testimonia Pauli supra adducta, et exempla aliquorum Apostolorum, et traditio, ac consensus Ecclesiæ. Et eodem modo certum est per talem ordinationem non dissolvi prius matrimonium quoad vinculum, ut infra ostendemus. Certum ergo, ac de fide est, matrimonium et sacram ordinationem ex vi juris divini posse simul esse, si tali ordine suscipiantur, ut matrimonium antecedit; ergo non est tunc prohibitus jure divino usus matrimonii, quia jus divinum, eo modo quo non prohibet vinculum, nec prohibet uxorem. Hic vero auctor, ut consequenter in hac parte loqueretur, dicere deberet non esse simpliciter prohibitum usum matrimonii tali personæ, quia potest abstinere ab usu sacrorum ordinum, vel fortasse etiam debet, ut uxori debitum reddat. Nihilominus tamen dicendum esset juxta prædictam sententiam prohibitum esse jure divino tali clerico usum matrimonii, si usum ordinum habere velit; nam eadem traditio, quæ docet non licere clerico in sacris uxorem ducere, docet non licere eidem clerico uxorato uxore uti, si ministerium sui ordinis exercere velit. Si ergo in priori traditio ostendit jus divinum, etiam in posteriori, eo vel maxime quod, si matrimonium prohibetur clerico, id est propter usum; ergo etiam prohibetur usus, quando contingit matrimonium antecedere.

6. Inter has extremas sententias, distinguemus semper illas duas partes hujus continentiam, scilicet, abstinere a matrimonio suscipiendo post sacrum ordinem receptum; et abstinere ab usu matrimonii prius suscepti, si sacer ordo postea recipiatur. De tota autem alia materia castitatis, quæ per se mala ac prohibita est, nihil ibi dicere est necesse, quia nec hæretici dicunt illam esse licitam clericis, nec Catholici addunt quoad illam specialem obligationem juris divini positivi; an vero illa cadat sub hoc voto, vel ex natura rei habeat specialem deformitatem propter circumstantiam ordinis sacri, dicam inferius.